

CONSTANTIN DUVAC

CRIMINALISTICA

Editura
Stamangiu
2024

CUPRINS

TITLUL I. PARTEA INTRODUCATIVĂ	1
Capitolul I. Fundamentele criminalisticii	1
<i>Secțiunea 1. Definiție. Obiect. Scop. Metode</i>	1
§1. Originile criminalisticii	1
§2. Definierea criminalisticii	4
§3. Obiectul criminalisticii	6
§4. Scopul criminalisticii	8
§5. Metodele criminalisticii	8
<i>Secțiunea a 2-a. Caractere</i>	9
<i>Secțiunea a 3-a. Structură</i>	10
<i>Secțiunea a 4-a. Principii generale</i>	12
<i>Secțiunea a 5-a. Legăturile criminalisticii cu alte științe</i>	14
§1. Legătura cu dreptul penal	14
§2. Legătura cu dreptul procesual-penal	16
§3. Legătura cu criminologia	19
§4. Legătura cu medicina legală	20
§5. Legătura cu psihologia judiciară	21
§6. Legătura cu logica	22
§7. Legătura cu informatica	22
§8. Legătura cu științele naturii	23
<i>Secțiunea a 6-a. Perspectivă istorică asupra criminalisticii românești</i>	23
<i>Secțiunea a 7-a. Baze de date criminalistice</i>	27
§1. Institutul Național de Criminalistică	27
§2. Sistemele AFIS PRINTRAK BIS și AFIS MORPHOTRAK	28
§3. Sistemul automat de recunoaștere facială IMAGETRAK	29
§4. Baza de date a Aplicației CDN	29
§5. Baza de date a Sistemului ADN	30
§6. Sistemul Național de Identificare Biometrică (NBIS), „Lucia Forensic” și Sistemul integrat de identificare balistică (IBIS)	31
<i>Secțiunea a 8-a. Cooperarea internațională în domeniul criminalisticii</i>	32
Capitolul II. Identificarea criminalistică	34
<i>Secțiunea 1. Concept. Obiect. Faze</i>	34
§1. Concept	34
§2. Obiectul identificării	35
2.1. Noțiuni și trăsături	35
2.2. Felurile și procesul identificării	36
§3. Fazele identificării	38

<i>Secțiunea a 2-a. Principii</i>	41
<i>Secțiunea a 3-a. Examenul comparativ</i>	42
<i>Secțiunea a 4-a. Formularea concluziilor</i>	43
Capitolul III. Capcanele criminalistice	44
TITLUL II. ELEMENTE DE CRIMINALISTICĂ TEHNICĂ	47
Capitolul I. Fotografia judiciară	47
<i>Secțiunea 1. Noțiune și importanță</i>	47
<i>Secțiunea a 2-a. Aparatul fotografic și însușirile sale</i>	48
<i>Secțiunea a 3-a. Clasificare</i>	49
<i>Secțiunea a 4-a. Fotografia judiciară operativă (de teren)</i>	50
§1. Noțiune și categorii	50
§2. Procedee speciale folosite în unele fotografii executate la locul săvârșirii faptei	51
§3. Fotografia de percheziție	52
§4. Fotografia de reconstituire	52
§5. Fotografia prezentării pentru recunoaștere	53
§6. Măsurătorile fotografice	54
§7. Fotografia semnalmentelor	55
<i>Secțiunea a 5-a. Fotografia judiciară de examinare</i>	56
§1. Noțiune	56
§2. Fotografiile sub radiații vizibile	56
§3. Fotografiile sub radiații invizibile	59
§4. Microfotografia și Holografia	61
<i>Secțiunea a 6-a. Filmul și videograma judiciară</i>	61
<i>Secțiunea a 7-a. Expertizarea filmului și videogramei judiciare</i>	62
Capitolul II. Cercetarea criminalistică a urmelor	64
<i>Secțiunea 1. Noțiunea de urmă</i>	64
<i>Secțiunea a 2-a. Clasificarea urmelor</i>	66
<i>Secțiunea a 3-a. Urmele de mâini</i>	70
§1. Dermatoglifele	70
§2. Proprietățile desenului papilar	71
§3. Detaliile desenului papilar	72
§4. Clasificarea desenului papilar	74
§5. Poroscopia și crestoscopia	74
§6. Cercetarea și interpretarea urmelor de mâini la locul faptei	75
§7. Fixarea și ridicarea urmelor de mâini	77
§8. Expertiza criminalistică a urmelor de mâini	77
§9. Concluzii	81
<i>Secțiunea a 4-a. Alte categorii de urme</i>	81

Capitolul III. Balistica judiciară	83
<i>Secțiunea a 1-a. Noțiuni generale</i>	83
<i>Secțiunea a 2-a. Munițiile armelor de foc</i>	85
<i>Secțiunea a 3-a. Elementele principale ale tragerii și urmele formate în cazul folosirii armelor de foc</i>	86
<i>Secțiunea a 4-a. Particularități ale cercetării la fața locului în cazul infrațiunilor comise cu arme de foc</i>	92
<i>Secțiunea a 5-a. Expertiza balistică judiciară</i>	92
Capitolul IV. Cercetarea criminalistică a înscrisurilor	97
<i>Secțiunea 1. Noțiuni generale</i>	97
<i>Secțiunea a 2-a. Ridicarea, refacerea și conservarea înscrisurilor</i>	101
<i>Secțiunea a 3-a. Stabilirea autenticității înscrisurilor</i>	103
<i>Secțiunea a 4-a. Citirea textelor cifrate și invizibile</i>	104
<i>Secțiunea a 5-a. Identificarea materialului și a substanței cu care a fost scris actul supus cercetării</i>	106
<i>Secțiunea a 6-a. Stabilirea vechimii înscrisului</i>	107
<i>Secțiunea a 7-a. Cercetarea diferitelor forme de falsificare a înscrisurilor de mână</i>	109
<i>Secțiunea a 8-a. Cercetarea diferitelor forme de falsificare a înscrisurilor dactilografiate</i>	109
<i>Secțiunea a 9-a. Cercetarea impresiunilor de ștampile și sigilii</i>	110
<i>Secțiunea a 10-a. Cercetarea biletelor de bancă, a monedelor și a timbrelor falsificate</i>	111
<i>Secțiunea a 11-a. Identificarea persoanei după scris</i>	112
<i>Secțiunea a 12-a. Expertiza grafică</i>	113
<i>Secțiunea a 13-a. Expertiza tehnică a documentelor</i>	117
Capitolul V. Tehnici de identificare și de înregistrare a persoanelor	119
<i>Secțiunea 1. Tehnici moderne de identificare criminalistică</i>	119
<i>Secțiunea a 2-a. Înregistrarea penală</i>	124
TITLUL III. ELEMENTE DE CRIMINALISTICĂ TACTICĂ	128
Capitolul I. Noțiuni introductive privind procesul penal, probațiunea penală și tactica criminalistică	128
<i>Secțiunea 1. Procesul penal</i>	128
§1. Noțiuni introductive	128
§2. Regulile de bază	129
§3. Organele de urmărire penală	131
§4. Actele de urmărire/cercetare penală	132
§5. Modurile de sesizare	133

§6. Plângerea _____	134
§7. Plângerea prealabilă _____	135
§8. Denunțul _____	137
§9. Sesizări făcute de unele organe de constatare sau de comandanții de nave și aeronave _____	138
§10. Sesizarea din oficiu _____	140
<i>Secțiunea a 2-a. Probațiunea</i> _____	142
§1. Noțiune și reglementare _____	142
§2. Sarcina probei _____	144
§3. Administrarea de probelor _____	145
§4. Principiul loialității administrării probelor _____	146
§5. Libera apreciere a probelor _____	148
<i>Secțiunea a 3-a. Tactica criminalistică</i> _____	148
Capitolul II. Unele aspecte privind urmărirea penală _____	150
<i>Secțiunea 1. Urmărirea penală. Noțiune. Obiect. Etape</i> _____	150
<i>Secțiunea a 2-a. Organele de urmărire penală și competența acestora</i> _____	150
<i>Secțiunea a 3-a. Conducerea și supravegherea activității organelor de cercetare penală de către procuror</i> _____	154
§1. Noțiune și reglementare _____	154
§2. Dispozițiile date de procuror _____	155
§3. Infirmarea unor acte procesuale sau procedurale _____	155
<i>Secțiunea a 4-a. Soluții intermediare dispuse în cursul urmăririi penale</i> _____	156
§1. Trimiterea la organul competent _____	156
§2. Reunirea cauzelor _____	156
§3. Disjungerea cauzelor _____	157
§4. Trecerea cauzei de la un organ de cercetare penală la altul _____	158
§5. Preluarea cauzelor de la alte parchete _____	158
§6. Trimiterea cauzei la un alt parchet _____	159
<i>Secțiunea a 5-a. Efectuarea urmăririi penale</i> _____	160
§1. Începerea urmăririi penale cu privire la fapta săvârșită (<i>in rem</i>) _____	160
§2. Dobândirea calității de suspect _____	160
§3. Punerea în mișcare a acțiunii penale și comunicarea către inculpat _____	161
§4. Extinderea urmăririi penale, schimbarea încadrării juridice și suspendarea urmăririi penale _____	161
§5. Soluționarea cauzei de către procuror prin ordonanță _____	162
5.1. Clasarea _____	163
5.2. Renunțarea la urmărirea penală _____	165
§6. Înaintarea dosarului privind pe inculpat _____	167
§7. Verificarea lucrărilor urmăririi penale și restituirea cauzei sau trimiterea la alt organ de urmărire penală _____	168

<i>Secțiunea a 6-a. Rezolvarea cauzelor și sesizarea instanței</i>	168
§1. Rezolvarea cauzelor	168
§2. Cuprinsul rechizitoriului	169
§3. Actul de sesizare a instanței	170
§4. Acordul de recunoaștere a vinovăției	170
<i>Secțiunea a 7-a. Reluarea urmăririi penale</i>	173
Capitolul III. Organizarea și planificarea cercetării penale	177
<i>Secțiunea 1. Planificarea urmăririi penale</i>	177
<i>Secțiunea a 2-a. Principiile planificării</i>	177
<i>Secțiunea a 3-a. Elementele planificării</i>	178
<i>Secțiunea a 4-a. Condiții de bază ale planificării</i>	179
Capitolul IV. Tactica efectuării cercetării la fața locului	183
<i>Secțiunea 1. Noțiuni și caracterizare</i>	183
<i>Secțiunea a 2-a. Condițiile, scopul și obiectul cercetării la fața locului</i>	186
<i>Secțiunea a 3-a. Importanța cercetării la fața locului</i>	187
<i>Secțiunea a 4-a. Sarcinile și caracteristicile cercetării la fața locului</i>	188
<i>Secțiunea a 5-a. Regulile generale ale cercetării la fața locului</i>	188
<i>Secțiunea a 6-a. Modul de desfășurare a cercetării la fața locului</i>	191
<i>Secțiunea a 7-a. Consemnarea rezultatelor cercetării la fața locului</i>	192
Capitolul V. Tactica audierii părților și a unor subiecților procesuali	194
<i>Secțiunea 1. Noțiuni generale</i>	194
§1. Tactica ascultării suspectului sau inculpatului	194
§2. Persoanele ce pot fi audiate	195
§3. Activități de pregătire a audierii	197
§4. Reguli speciale privind ascultarea	198
<i>Secțiunea a 2-a. Audierea suspectului sau a inculpatului</i>	198
§1. Verificarea identității suspectului sau inculpatului	198
§2. Comunicarea drepturilor și a obligațiilor	200
§3. Reguli generale și speciale	200
§4. Etapele ascultării	201
§5. Consemnarea declarațiilor	204
§6. Verificarea și aprecierea declarațiilor suspectului sau inculpatului	205
§7. Particularitățile audierii suspectului sau inculpatului minor	206
<i>Secțiunea a 3-a. Audierea persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente</i>	207
§1. Pregătirea în vederea audierii	207
§2. Scop	208
§3. Pregătire	209

§4. Comunicare drepturi și obligații _____	209
§5. Efectuarea audierii persoanei vătămate _____	210
§6. Protecția persoanei vătămate și a părții civile _____	212
§7. Fixarea rezultatelor audierii persoanei vătămate, părții civile și părții responsabile civilmente _____	213
§8. Verificarea și aprecierea declarațiilor persoanei vătămate, părții civile și părții responsabile civilmente _____	214
Secțiunea a 4-a. Audierea martorilor _____	214
§1. Sediul materiei. Noțiune _____	214
§2. Scopul audierii martorilor _____	214
§3. Condiții. Drepturi. Obligații _____	215
§4. Obiectul și limitele declarației martorului _____	216
§5. Persoanele care au dreptul de a refuza să dea declarații în calitate de martor _____	217
§6. Dreptul martorului la tăcere și neautoincriminare _____	217
§7. Pregătirea în vederea audierii martorilor _____	218
§8. Etapele ascultării _____	218
§9. Jurământul și declarația solemnă a martorului _____	220
§10. Modul de audiere a martorului _____	220
§11. Consemnarea declarațiilor și aprecierea rezultatelor activității de audiere a martorilor _____	222
§12. Cazurile speciale de audiere a martorului _____	224
§13. Aprecierea activității de audiere a părților și a unor subiecți procesuali _____	225
Capitolul VI. Metode speciale de supraveghere sau de cercetare _____	226
<i>Secțiunea 1. Noțiune și reglementare _____</i>	<i>226</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Procedura de emitere a mandatului de supraveghere tehnică _____</i>	<i>229</i>
<i>Secțiunea a 3-a. Autorizarea unor măsuri de supraveghere tehnică de către procuror _____</i>	<i>230</i>
<i>Secțiunea a 4-a. Punerea în executare a mandatului de supraveghere tehnică și consemnarea activităților de supraveghere tehnică _____</i>	<i>231</i>
<i>Secțiunea a 5-a. Prelungirea măsurii supravegherii tehnice _____</i>	<i>233</i>
<i>Secțiunea a 6-a. Informarea persoanei supravegheate _____</i>	<i>233</i>
<i>Secțiunea a 7-a. Obținerea datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane _____</i>	<i>234</i>
<i>Secțiunea a 8-a. Reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale _____</i>	<i>235</i>
<i>Secțiunea a 9-a. Utilizarea investigatorilor sub acoperire sau cu identitate reală și a colaboratorilor _____</i>	<i>236</i>
<i>Secțiunea a 10-a. Participarea autorizată la anumite activități _____</i>	<i>238</i>
<i>Secțiunea a 11-a. Livrarea supravegheată _____</i>	<i>239</i>

<i>Secțiunea a 12-a. Obținerea datelor de trafic și de localizare prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului</i>	240
<i>Secțiunea a 13-a. Obținerea de date privind situația financiară a unei persoane</i>	241

Capitolul VII. Tactica efectuării percheziției. ridicarea de obiecte

și înscrisuri	242
<i>Secțiunea 1. Noțiuni introductive</i>	242
<i>Secțiunea a 2-a. Percheziția domiciliară</i>	243
§1. Scop	243
§2. Condiții	243
§3. Pregătirea în vederea efectuării percheziției domiciliare	244
§4. Efectuarea percheziției domiciliare	247
§5. Identificarea și păstrarea obiectelor	250
§6. Procesul-verbal de percheziție	250
§7. Măsurile privind obiectele ori înscrisurile ridicate	251
<i>Secțiunea a 3-a. Percheziția corporală</i>	252
§1. Noțiune	252
§2. Efectuarea percheziției corporale	252
<i>Secțiunea a 4-a. Percheziția unui vehicul</i>	253
<i>Secțiunea a 5-a. Percheziția informatică</i>	253
§1. Noțiune	253
§2. Pregătirea în vederea efectuării percheziției	254
§3. Desfășurarea percheziției informatice.	255
§4. Fixarea rezultatelor percheziției informatice	257
<i>Secțiunea a 6-a. Ridicarea de obiecte și înscrisuri</i>	257
§1. Noțiune. Importanță. Funcții	257
§2. Predarea obiectelor, înscrisurilor sau a datelor informatice	259
§3. Ridicarea silită de obiecte și înscrisuri	259

Capitolul VIII. Tactica dispunerii constatărilor și expertizelor

<i>Secțiunea 1. Noțiuni introductive</i>	261
<i>Secțiunea a 2-a. Constatarea tehnico-științifică</i>	261
§1. Pregătire	261
§2. Dispunere	265
<i>Secțiunea a 3-a. Expertizele</i>	268
§1. Noțiune. Scop. Caracter. Funcție	268
§2. Expertizele criminalistice	270
§3. Numirea expertului	271
§4. Drepturile și obligațiile expertului	272

§5. Înlocuirea expertului	273
§6. Procedura efectuării expertizei	274
§7. Raportul de expertiză	275
§8. Audierea expertului	275
§9. Suplimentul de expertiză	276
§10. Efectuarea unei noi expertize	276
§11. Lămuririle cerute la institutul de emisiune	276
§12. Prezentarea scriptelor de comparație	276
§13. Expertiza medico-legală psihiatrică	277
§14. Autopsia medico-legală	280
§15. Exhumarea	281
§16. Autopsia medico-legală a fătusului sau a nou-născutului	282
§17. Expertiza toxicologică	282
§18. Examinarea medico-legală a persoanei	282
§19. Examinarea fizică	283
§20. Expertiza genetică judiciară	284

Capitolul IX. Reguli și procedee tactice în efectuarea altor activități de urmărire penală	286
<i>Secțiunea 1. Tactica efectuării confruntării</i>	286
§1. Noțiune. Sediul materiei	286
§2. Scopul, momentul și importanța confruntării	287
§3. Pregătirea în vederea realizării confruntării	287
§4. Efectuarea confruntării	289
§5. Fixarea rezultatelor confruntării	290
<i>Secțiunea a 2-a. Tactica efectuării identificării persoanelor și a obiectelor</i>	291
§1. Noțiune. Importanță. Scop	291
§2. Sediul materiei	292
§3. Pregătirea în vederea efectuării identificării persoanelor și obiectelor	293
§4. Identificarea persoanelor	295
§5. Identificarea obiectelor	296
§6. Fixarea rezultatelor identificării persoanelor și a obiectelor	297
§7. Fotografiera și luarea amprentelor suspectului, inculpatului sau ale altor persoane	298
<i>Secțiunea a 3-a. Tactica efectuării reconstituirii</i>	298
§1. Sediul materiei. Noțiune	298
§2. Caracteristici. Scop. Importanță	299
§3. Feluri. Condiții. Reguli criminalistice	300
§4. Pregătirea reconstituirii	302
§5. Efectuarea reconstituirii	303
§6. Fixarea rezultatelor reconstituirii. Valoare probatorie	304

<i>Secțiunea a 4-a. Tactica efectuării constatării infracțiunii flagrante</i>	305
§1. Noțiune. Sediul materiei. Caracter	305
§2. Scop	306
§3. Valoare probatorie	306
§4. Reguli generale	307
§5. Reguli speciale	307
§6. Pregătirea în vederea constatării infracțiunii flagrante	308
§7. Procedura în cazul infracțiunii flagrante	310
§8. Fixarea rezultatelor constatării infracțiunii flagrante	311
<i>Secțiunea a 5-a. Mijloacele materiale de probă</i>	312
§1. Noțiune. Caracter. Funcție. Scop	312
§2. Condiții	313
§3. Importanță	314
§4. Reguli generale	314
§5. Mijloace și metode de relevare, fixare și ridicare	314
<i>Secțiunea a 6-a. Obiecte care au fost folosite sau au fost destinate să servească la săvârșirea infracțiunii</i>	320
§1. Noțiune	320
§2. Caracter	321
§3. Funcție	321
§4. Scop	321
§5. Condiții	321
§6. Valoare probatorie	322
§7. Clasificare	322
§8. Reguli generale	323
§9. Reguli speciale	323
<i>Secțiunea a 7-a. Obiectele care sunt produsul infracțiunii</i>	324
§1. Noțiune	324
§2. Caracter	324
§3. Funcție	325
§4. Scop	325
§5. Condiții	325
§6. Valoare probatorie și clasificare	326
§7. Reguli	326
<i>Secțiunea a 8-a. Comisia rogatorie și delegarea</i>	327
§1. Noțiune	327
§2. Caracter	327
§3. Funcție	327
§4. Scop	328
§5. Condiții	328
§6. Valoare probatorie	328
§7. Reguli	329

§8. Mod de desfășurare _____	330
§9. Consemnarea activității _____	330
<i>Secțiunea a 9-a. Tactica dispunerii măsurilor procesuale</i> _____	331
§1. Considerații generale _____	331
§2. Scopul, condițiile generale de aplicare și categoriile măsurilor preventive _____	331
§3. Organul judiciar competent și actul prin care se dispune asupra măsurilor preventive _____	332
§4. Calea de atac împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în cursul urmăririi penale _____	333
§5. Condițiile de aplicare și conținutul măsurii obligării la tratament medical și a măsurii internării medicale _____	333
§6. Condițiile generale de luare a măsurilor asigurătorii _____	334
§7. Procedura sechestrului _____	337
§8. Poprirea _____	338
§9. Restituirea lucrurilor _____	338
§10. Restabilirea situației anterioare _____	339
TITLUL IV. ELEMENTE DE CRIMINALISTICĂ METODOLOGICĂ _____	340
Capitolul I. Noțiuni introductive _____	340
<i>Secțiunea 1. Definiție și obiect</i> _____	340
§1. Definiție _____	340
§2. Obiect _____	340
<i>Secțiunea a 2-a. Principii</i> _____	343
<i>Secțiunea a 3-a. Rolul metodologiei criminalistice în prevenirea infracțiunilor</i> _____	344
Capitolul II. Conținutul incriminării (infracțiunii) _____	345
<i>Secțiunea 1. Normele de drept penal</i> _____	345
<i>Secțiunea a 2-a. Conținutul incriminării</i> _____	346
§1. Noțiune _____	346
§2. Condiții preexistente _____	346
§3. Structura infracțiunii și conținutul juridic al acesteia _____	348
§4. Forme. Modalități. Sancțiuni _____	351
Capitolul III. Metodologia investigării infracțiunilor contra persoanei _____	354
<i>Secțiunea 1. Aspecte generale infracțiunilor contra persoanei</i> _____	354
<i>Secțiunea a 2-a. Aspecte comune infracțiunilor contra persoanei</i> _____	357
§1. Obiectul ocrotirii penale _____	357
§2. Subiecții infracțiunii _____	358
§3. Locul și timpul săvârșirii infracțiunilor contra persoanei _____	359
§4. Situația premisă _____	359

§5. Latura obiectivă _____	360
§6. Latura subiectivă _____	363
§7. Forme. Modalități. Sancțiuni _____	363
§8. Aspecte procesuale _____	364
<i>Secțiunea a 3-a. Probleme care trebuie să fie lămurite în cursul cercetării</i> _____	365
§1. Făptuitorii, calitatea acestora și contribuția la săvârșirea infracțiunii _____	366
§2. Identificarea subiectului pasiv, a calității sale și a raporturilor în care se afla cu făptuitorul _____	367
§3. Locul și timpul săvârșirii infracțiunii _____	367
§4. Activitatea infracțională și particularitățile acesteia în raport de natura infracțiunii comise _____	368
§5. Urmarea imediată și consecințele subsecvente ale infracțiunii _____	370
§6. Legătura de cauzalitate _____	371
§7. Elementul subiectiv, mobilul și scopul săvârșirii infracțiunii _____	375
§8. Formele infracțiunii _____	377
§9. Existența concursului de infracțiuni și posibilitățile de extindere a cercetărilor _____	377
§10. Cauzele, condițiile și împrejurările care au determinat sau favorizat săvârșirea infracțiunii _____	378
<i>Secțiunea a 4-a. Activitățile care se întreprind pentru administrarea probelor</i> _____	378
§1. Sesizarea cu privire la infracțiunea ce face obiectul cercetărilor _____	379
§2. Disponerea începerii urmăririi penale <i>in rem</i> _____	380
§3. Organizarea și planificarea cercetărilor _____	380
§4. Efectuarea cercetării la fața locului _____	382
§5. Stabilirea identității victimei și ascultarea acesteia atunci când este în viață _____	387
§6. Identificarea și ascultarea martorilor _____	388
§7. Disponerea constatării tehnico-științifice medico-legale _____	390
§8. Disponerea constatării tehnico-științifice criminalistice sau de altă natură _____	394
§9. Identificarea, urmărirea și prinderea făptuitorilor _____	396
§10. Luarea unor măsuri de supraveghere tehnică _____	400
§11. Efectuarea perchezițiilor _____	400
§12. Efectuarea în continuare a urmăririi penale față de suspect _____	401
§13. Audierea suspectului _____	402
§14. Reținerea suspectului _____	404
§15. Luarea măsurilor asiguratorii _____	406
§16. Disponerea expertizei medico-legale _____	406
§17. Disponerea expertizei criminalistice sau de altă natură _____	408

§18. Punerea în mișcare a acțiunii penale _____	409
§19. Ascultarea inculpatului _____	410
§20. Luarea măsurilor preventive asupra inculpatului _____	410
§21. Efectuarea confruntării _____	410
§22. Efectuarea reconstituirii _____	410

Capitolul IV. Metodologia investigării unor infracțiuni contra patrimoniului _____ 412

<i>Secțiunea 1. Aspecte generale infracțiunilor contra patrimoniului _____</i>	412
<i>Secțiunea a 2-a. Aspecte comune infracțiunilor contra patrimoniului _____</i>	414
§1. Obiectul ocrotirii penale _____	415
§2. Subiecții infracțiunii _____	416
§3. Locul și timpul săvârșirii infracțiunilor contra patrimoniului _____	417
§4. Situația premisă _____	417
§5. Latura obiectivă _____	418
§6. Latura subiectivă _____	419
§7. Forme. Modalități. Sancțiuni _____	419
§8. Aspecte procesuale _____	420
<i>Secțiunea a 3-a. Probleme care trebuie să fie lămurite în cursul cercetării _____</i>	420
§1. Făptuitorii, calitatea acestora și contribuția la săvârșirea infracțiunii _____	421
§2. Identificarea subiectului pasiv, a calității sale și a raporturilor în care se afla cu făptuitorul _____	422
§3. Bunurile care constituie obiect material al infracțiunii _____	423
§4. Locul și timpul săvârșirii infracțiunii _____	423
§5. Activitatea infracțională și particularitățile acesteia în raport de natura infracțiunii comise _____	424
§6. Urmarea imediată și consecințele subsecvente ale infracțiunii _____	426
§7. Legătura de cauzalitate _____	427
§8. Elementul subiectiv, mobilul și scopul săvârșirii infracțiunii _____	427
§8. Formele infracțiunii _____	427
§9. Existența concursului de infracțiuni și posibilitățile de extindere a cercetărilor _____	428
§10. Cauzele, condițiile și împrejurările care au determinat sau favorizat săvârșirea infracțiunii _____	429
<i>Secțiunea a 4-a. Activitățile care se întreprind pentru administrarea probelor _____</i>	430
§1. Sesizarea cu privire la infracțiunea ce face obiectul cercetărilor _____	430
§2. Disponerea începerii urmăririi penale <i>in rem</i> _____	431
§3. Organizarea și planificarea cercetărilor _____	431
§4. Constatarea infracțiunii flagrante _____	432
§5. Efectuarea cercetării la fața locului _____	433

§6. Stabilirea identității victimei și ascultarea acesteia atunci când este în viață _____	435
§7. Identificarea și ascultarea martorilor _____	437
§8. Disponerea constatării tehnico-științifice medico-legale _____	439
§9. Disponerea constatării tehnico-științifice criminalistice sau de altă natură _____	439
§10. Identificarea, urmărirea și prinderea făptuitorilor _____	440
§11. Luarea unor măsuri de supraveghere tehnică _____	442
§12. Efectuarea perchezițiilor _____	443
§13. Efectuarea în continuare a urmăririi penale față de suspect _____	444
§14. Audierea suspectului _____	444
§15. Reținerea suspectului _____	446
§16. Luarea măsurilor asiguratorii _____	446
§17. Disponerea expertizei medico-legale _____	448
§18. Disponerea expertizei criminalistice sau de altă natură _____	448
§19. Punerea în mișcare a acțiunii penale _____	449
§20. Ascultarea inculpatului _____	449
§21. Luarea măsurilor preventive asupra inculpatului _____	450
§22. Efectuarea confruntării _____	450
§23. Efectuarea reconstituirii _____	450
§24. Verificarea și ridicarea de înscrisuri _____	451

Capitolul V. Metodologia investigării unor infracțiuni

de corupție și de serviciu _____	452
<i>Secțiunea 1. Aspecte generale infracțiunilor de corupție și de serviciu _____</i>	<i>452</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Aspecte comune infracțiunilor de corupție și de serviciu _____</i>	<i>454</i>
§1. Obiectul ocrotirii penale _____	454
§2. Subiecții infracțiunii _____	454
§3. Locul și timpul săvârșirii _____	455
§4. Situația premisă _____	455
§5. Latura obiectivă _____	455
§6. Latura subiectivă _____	456
§7. Forme. Modalități. Sancțiuni _____	456
§8. Aspecte procesuale _____	456
<i>Secțiunea a 3-a. Probleme care trebuie să fie lămurite în cursul cercetării _____</i>	<i>457</i>
§1. Făptuitorii, calitatea acestora și contribuția la săvârșirea infracțiunii _____	457
§2. Identificarea subiectului pasiv, a calității sale și a raporturilor în care se afla cu făptuitorul _____	460

§3. Bunurile care au format obiectul material al infracțiunii _____	460
§4. Locul și timpul săvârșirii infracțiunii _____	461
§5. Activitatea infracțională și particularitățile acesteia în raport de natura infracțiunii comise _____	462
§6. Urmarea imediată și consecințele subsecvente ale infracțiunii _____	463
§7. Legătura de cauzalitate _____	464
§8. Elementul subiectiv, mobilul și scopul săvârșirii infracțiunii _____	464
§9. Formele infracțiunii _____	465
§10. Existența concursului de infracțiuni și posibilitățile de extindere a cercetărilor _____	465
§11. Cauzele, condițiile și împrejurările care au determinat sau favorizat săvârșirea infracțiunii _____	466
<i>Secțiunea a 4-a. Activitățile care se întreprind pentru administrarea probelor _____</i>	466
§1. Sesizarea cu privire la infracțiunea ce face obiectul cercetărilor _____	467
§2. Disponerea începerii urmăririi penale <i>in rem</i> _____	467
§3. Organizarea și planificarea cercetărilor _____	468
§4. Constatarea infracțiunii flagrante _____	469
§5. Efectuarea cercetării la fața locului _____	471
§6. Stabilirea identității victimei și ascultarea acesteia _____	471
§7. Identificarea și ascultarea martorilor _____	471
§8. Disponerea constatării tehnico-științifice criminalistice sau de altă natură _____	473
§9. Identificarea, urmărirea și prinderea făptuitorilor _____	473
§10. Luarea unor măsuri de supraveghere tehnică _____	474
§11. Efectuarea perchezițiilor _____	474
§12. Efectuarea în continuare a urmăririi penale față de suspect _____	475
§13. Audierea suspectului _____	475
§14. Reținerea suspectului _____	476
§15. Luarea măsurilor asigurătorii _____	476
§16. Disponerea expertizei criminalistice sau de altă natură _____	477
§17. Verificarea și ridicarea de înscrisuri _____	479
§18. Punerea în mișcare a acțiunii penale _____	479
§19. Ascultarea inculpatului _____	479
§20. Luarea măsurilor preventive asupra inculpatului _____	480
§21. Efectuarea confruntării _____	481
§22. Efectuarea reconstituirii _____	481
Capitolul VI. Metodologia investigării unor infracțiuni de fals _____	482
<i>Secțiunea 1. Aspecte generale infracțiunilor de fals _____</i>	482
<i>Secțiunea a 2-a. Aspecte comune infracțiunilor de fals _____</i>	483
§1. Obiectul juridic generic _____	483
§2. Subiecții infracțiunii _____	485

§3. Latura obiectivă _____	485
§4. Latura subiectivă _____	486
§5. Forme. Modalități. Sancțiuni _____	486
§6. Aspecte procesuale _____	487
<i>Secțiunea a 3-a. Probleme care trebuie să fie lămurite în cursul cercetării</i> _____	488
§1. Făptuitorii, calitatea acestora și contribuția la săvârșirea infracțiunii _____	488
§2. Identificarea subiectului pasiv, a calității sale și a raporturilor în care se afla cu făptuitorul _____	489
§3. Obiectul material al infracțiunii _____	489
§4. Locul și timpul săvârșirii infracțiunii _____	490
§5. Activitatea infracțională și particularitățile acesteia în raport de natura infracțiunii comise _____	491
§6. Urmarea imediată și consecințele subsecvente ale infracțiunii _____	493
§7. Legătura de cauzalitate _____	494
§8. Elementul subiectiv, mobilul și scopul săvârșirii infracțiunii _____	494
§9. Formele infracțiunii _____	495
§10. Existența concursului de infracțiuni și posibilitățile de extindere a cercetărilor _____	496
§11. Cauzele, condițiile și împrejurările care au determinat sau favorizat săvârșirea infracțiunii _____	497
<i>Secțiunea a 4-a. Activitățile care se întreprind pentru administrarea probelor</i> _____	498
§1. Sesizarea cu privire la infracțiunea ce face obiectul cercetărilor _____	498
§2. Disponerea începerii urmăririi penale <i>in rem</i> _____	498
§3. Organizarea și planificarea cercetărilor _____	498
§4. Constatarea infracțiunii flagrante _____	499
§5. Efectuarea cercetării la fața locului _____	501
§6. Stabilirea identității victimei și ascultarea acesteia _____	502
§7. Identificarea și ascultarea martorilor _____	502
§8. Efectuarea perchezițiilor _____	504
§9. Disponerea constatării tehnico-științifice criminalistice sau de altă natură _____	505
§10. Identificarea, urmărirea și prinderea făptuitorilor _____	506
§11. Luarea unor măsuri de supraveghere tehnică _____	506
§12. Efectuarea în continuare a urmăririi penale față de suspect _____	507
§13. Audierea suspectului _____	507
§14. Reținerea suspectului _____	508
§15. Luarea măsurilor asiguratorii _____	508
§16. Disponerea expertizei criminalistice _____	508
§17. Punerea în mișcare a acțiunii penale _____	508

§18. Ascultarea inculpatului _____	509
§19. Luarea măsurilor preventive asupra inculpatului _____	510
§20. Efectuarea confruntării _____	510
§21. Efectuarea reconstituirii _____	510

Capitolul VII. Metodologia investigării unor infracțiuni contra siguranței circulației pe drumurile publice _____	512
<i>Secțiunea 1. Aspecte generale infracțiunilor contra siguranței circulației pe drumurile publice _____</i>	<i>512</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Aspecte comune infracțiunilor contra siguranței circulației pe drumurile publice _____</i>	<i>512</i>
§1. Obiectul ocrotirii penale _____	513
§2. Subiecții infracțiunii _____	513
§3. Locul și timpul comiterii infracțiunii _____	514
§4. Situația premisă _____	514
§5. Latura obiectivă _____	514
§6. Latura subiectivă _____	515
§7. Forme. Modalități. Sancțiuni _____	515
§8. Aspecte procesuale _____	516
<i>Secțiunea a 3-a. Probleme care trebuie să fie lămurite în cursul cercetării _____</i>	<i>516</i>
§1. Făptuitorii, calitatea acestora și contribuția la săvârșirea infracțiunii _____	516
§2. Locul și timpul săvârșirii infracțiunii _____	517
§3. Activitatea infracțională și particularitățile acesteia în raport de natura infracțiunii comise _____	518
§4. Urmarea imediată și consecințele subsecvente ale infracțiunii _____	519
§5. Legătura de cauzalitate _____	520
§6. Elementul subiectiv, mobilul și scopul săvârșirii infracțiunii _____	520
§7. Formele infracțiunii _____	520
§8. Existența concursului de infracțiuni și posibilitățile de extindere a cercetărilor _____	521
<i>Secțiunea a 4-a. Activitățile care se întreprind pentru administrarea probelor _____</i>	<i>521</i>
§1. Sesizarea cu privire la infracțiunea ce face obiectul cercetărilor _____	522
§2. Disponibilitatea începerii urmăririi penale <i>in rem</i> _____	522
§3. Organizarea și planificarea cercetărilor _____	522
§4. Efectuarea cercetării la fața locului _____	523
§5. Identificarea și ascultarea martorilor _____	523
§6. Disponibilitatea constatării tehnico-științifice criminalistice sau de altă natură _____	524
§7. Identificarea, urmărirea și prinderea făptuitorilor _____	524
§8. Luarea unor măsuri de supraveghere tehnică _____	525

§9. Efectuarea în continuare a urmăririi penale față de suspect _____	525
§10. Audierea suspectului _____	525
§11. Reținerea suspectului _____	526
§12. Dispunerea expertizei criminalistice _____	526
§13. Punerea în mișcare a acțiunii penale _____	526
§14. Ascultarea inculpatului _____	526
§15. Luarea măsurilor preventive asupra inculpatului _____	527

Capitolul VIII. Metodologia investigării unor infracțiuni

din domeniul afacerilor _____	528
<i>Secțiunea 1. Aspecte generale infracțiunilor din domeniul afacerilor _____</i>	<i>528</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Aspecte comune infracțiunilor din domeniul afacerilor _____</i>	<i>530</i>
§1. Obiectul ocrotirii penale _____	530
§2. Subiecții infracțiunii _____	531
§3. Locul și timpul săvârșirii faptei penale _____	532
§4. Situația premisă _____	532
§5. Latura obiectivă _____	532
§6. Latura subiectivă _____	534
§7. Forme. Modalități. Sancțiuni _____	534
§8. Aspecte procesuale _____	535
<i>Secțiunea a 3-a. Probleme care trebuie să fie lămurite în cursul cercetării _____</i>	<i>536</i>
§1. Făptuitorii, calitatea acestora și contribuția la săvârșirea infracțiunii _____	536
§2. Identificarea subiectului pasiv, a calității sale și a raporturilor în care se afla cu făptuitorul _____	538
§3. Locul și timpul săvârșirii infracțiunii _____	538
§4. Activitatea infracțională și particularitățile acesteia în raport de natura infracțiunii comise _____	538
§5. Urmarea imediată și consecințele subsecvente ale infracțiunii _____	542
§6. Legătura de cauzalitate _____	542
§7. Elementul subiectiv, mobilul și scopul săvârșirii infracțiunii _____	542
§8. Formele infracțiunii _____	543
§9. Existența concursului de infracțiuni și posibilitățile de extindere a cercetărilor _____	544
<i>Secțiunea a 4-a. Activitățile care se întreprind pentru administrarea probelor _____</i>	<i>544</i>

Capitolul IX. Metodologia investigării infracțiunilor privind traficul

și consumul ilicit de droguri _____	550
<i>Secțiunea 1. Aspecte generale infracțiunilor privind traficul și consumul ilicit de droguri _____</i>	<i>550</i>

<i>Secțiunea a 2-a. Aspecte comune infracțiunilor privind traficul și consumul ilicit de droguri</i>	550
§1. Obiectul ocrotirii penale	550
§2. Subiecții infracțiunii	551
§3. Locul și timpul săvârșirii infracțiunii	551
§4. Situația premisă	552
§5. Latura obiectivă	552
§6. Latura subiectivă	552
§7. Forme. Modalități. Sancțiuni	553
§8. Aspecte procesuale	554
<i>Secțiunea a 3-a. Probleme care trebuie să fie lămurite în cursul cercetării</i>	554
§1. Făptuitorii, calitatea acestora și contribuția la săvârșirea infracțiunii	554
§2. Identificarea subiectului pasiv, a calității sale și a raporturilor în care se afla cu făptuitorul	555
§3. Obiectul material al infracțiunii	555
§4. Locul și timpul săvârșirii infracțiunii	555
§5. Activitatea infracțională și particularitățile acesteia în raport de natura infracțiunii comise	556
§6. Urmarea imediată și consecințele subsecvente ale infracțiunii	556
§7. Legătura de cauzalitate	557
§8. Elementul subiectiv, mobilul și scopul săvârșirii infracțiunii	557
§9. Formele infracțiunii	557
§10. Existența concursului de infracțiuni și posibilitățile de extindere a cercetărilor	557
§11. Cauzele, condițiile și împrejurările care au determinat sau favorizat săvârșirea infracțiunii	558
<i>Secțiunea a 4-a. Activitățile care se întreprind pentru administrarea probelor</i>	558
Capitolul X. Metodologia investigării infracțiunilor cu pluralitate constituită de infractori	569
<i>Secțiunea 1. Aspecte generale infracțiunilor cu pluralitate constituită de infractori</i>	569
<i>Secțiunea a 2-a. Aspecte comune infracțiunilor cu pluralitate constituită de infractori</i>	571
<i>Secțiunea a 3-a. Probleme care trebuie să fie lămurite în cursul cercetării</i>	573
<i>Secțiunea a 4-a. Activitățile care se întreprind pentru administrarea probelor</i>	576

CAPITOLUL VIII. METODOLOGIA INVESTIGĂRII UNOR INFRAȚIUNI DIN DOMENIUL AFACERILOR

Secțiunea 1. Aspecte generale infracțiunilor din domeniul afacerilor

558. Partea specială a Codului penal cuprinde dispozițiile privitoare la infracțiunile așa-zise de drept comun și constituie principala fracție a *părții speciale a dreptului penal*, cealaltă fracție (complementară) incluzând normele de incriminare prevăzute în diferite *legi penale speciale* (de exemplu, Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale^[1]) sau în legi speciale extrapenale (de pildă, Legea nr. 31/1990 a societăților, republicată^[2]). Astfel, incriminările din partea specială a Codului penal, așa-numitele infracțiuni de drept comun, se completează cu normele de incriminare din legile speciale penale și din legile speciale extrapenale cu dispoziții cu caracter penal^[3] alcătuind împreună *partea specială a dreptului penal*.

Criminalitatea economică și din domeniul afacerilor poate afecta în mod negativ, în tot sau în parte, economia unei țări. Datorită acestor consecințe, dreptul penal este chemat să disciplineze activitatea economică și de afaceri pentru a asigura ordinea în cele două domenii extrem de importante și care se interconstrâng reciproc, însă nu se confundă.

Doctrina română cunoaște ambele concepte, respectiv cel al *infracțiunilor economice*^[4] (în această concepție, *infracțiunile economice* erau definite ca fiind acele fapte care încalcă reglementările legale instituite în privința activităților

^[1] M. Of. nr. 672 din 27 iulie 2005, cu modificările și completările ulterioare.

^[2] M. Of. nr. 1066 din 17 noiembrie 2004, cu modificările și completările ulterioare.

^[3] Sunt considerate ca având caracter penal acele dispoziții care prevăd fapte sancționate penal. Uneori în legile speciale se prevede că încălcarea prevederilor din acele legi dacă constituie infracțiune se vor aplica dispozițiile din Codul penal. Aceasta fiind o normă de referire nu constituie o dispoziție de drept penal în cuprinsul legii speciale, ci o simplă atragere de atenție, dispozițiile din Codul penal fiind incidente chiar în lipsa unei astfel de mențiuni. Când însă într-o dispoziție din legea specială se incriminează o anumită faptă, dar în ceea ce privește încadrarea și sancționarea acesteia se trimite la un text din Codul penal, acea dispoziție, asimilând fapta incriminată cu una din faptele prevăzute în Codul penal, are caracterul de dispoziție penală și constituie o normă de trimitere [V. DONGOROZ, *Fapte incriminate prin legi speciale (Dispoziții finale)*, în V. DONGOROZ ș.a., *Explicații teoretice*, IV, 1972, p. 963].

^[4] M. COCA-COZMA, *Infracțiuni economice prevăzute în Codul penal*, Ed. Științifică, București, 1974, p. 69.

economice, acestea avându-și sediul fie în Codul penal, fie în legi speciale cu dispoziții penale), cât și pe cel de **infrațiuni din domeniul afacerilor**^[1], denumit dreptul penal al afacerilor.

Analizându-se deosebirile de conținut dintre cele două concepte, s-a spus^[2] că *economia națională* reprezintă ansamblul activităților umane desfășurate în sfera producției, distribuției și consumului bunurilor materiale și serviciilor, totalitatea activităților și interdependențelor economice la nivel macro și microeconomic, coordonate pe plan național prin mecanisme proprii de funcționare, în timp ce *afacerea* constă dintr-o activitate economică în cadrul căreia se accentuează nu natura activității, ci preocuparea de câștig, preocuparea speculativă. În această concepție, ar mai intra în această ultimă noțiune: operațiunile speculative fără caracter comercial (cele de natură civilă, cum este, de pildă, vânzarea unui imobil), operațiunile economice fără caracter speculativ (e exemplu, vânzarea în pierdere); actele de interpunere în circulația mărfurilor între producător și consumator. Din această perspectivă, criteriul hotărâtor de diferențiere a conceptului de afacere este activitatea speculativă și cadrul economic în care se desfășoară, de regulă, afacerile. Ca atare, dreptul penal al afacerilor are un caracter pluridisciplinar care decurge din multitudinea domeniilor cărora le aparțin relațiile sociale ocrotite (drept financiar, drept comercial, drept civil, dreptul muncii), caracteristice organizării interne a societății cu personalitate juridică.

Dreptul penal al afacerilor, deși nu este o veritabilă ramură de drept sau subramură a dreptului penal, este o parte (subdiviziune) a normelor juridice care formează dreptul penal – partea specială și *cuprinde dispozițiile penale care incriminează faptele ce se săvârșesc în legătură cu domeniul afacerilor*.

Unele dintre aceste incriminări își au sediul în Codul penal (art. 238-242, art. 244-247, art. 289-292, art. 295, art. 306 și art. 307 ș.a.), iar acestea au fost abordate în celelalte diviziuni ale acestui titlu al lucrării de față, iar cele mai multe își au sediul în legi speciale penale sau nepenale cu dispoziții penale. Sub acest aspect, avem în vedere, îndeosebi, infrațiunile prevăzute în: Legea nr. 31/1990 a societăților; Legea nr. 161/2003 privind grupurile de interes economic; Legea nr. 84/1992 privind regimul zonelor libere; Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție; Legea nr. 241/2005 privind prevenirea și combaterea evaziunii fiscale; Legea nr. 86/2006 privind Codul vamal al României; Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe; O.U.G. nr. 195/2005 privind protecția mediului.

De asemenea, mai avem în vedere: infrațiunile privind monopolul de stat și Oficiul Național al Registrului Comerțului; infrațiunile privind regimul fiscal și financiar; infrațiunile privind regimul bancar; infrațiunile privind regimul cambiei,

[1] L. LEFTERACHE, *Dreptul penal al afacerilor – o provocare pentru sistemul de drept*, în R.D.P. nr. 2/2022, p. 52-55.

[2] L. LEFTERACHE, *op. cit.*, p. 52-53.

biletului la ordin și al cecului; spălarea banilor; infracțiunile privind piața de capital; infracțiunile privind concurența neloială; infracțiunile din domeniul autorizării și calității în construcții și infracțiunile din domeniul asigurărilor.

Indiferent de denumirea pe care am da-o acestui grup de incriminări, nu se poate discuta despre o ramură sau subramură distinctă de cea a dreptului penal, din moment ce aceste diviziuni nu au norme penale generale proprii, apelând în acest sens la cele prevăzute în partea generală a Codului penal.

559. Toate aceste acte normative prevăd un număr mare de incriminări, aflate într-o permanentă dinamică, deoarece sunt supuse unor frecvente modificări ceea ce îngreunează și mai mult cunoașterea și interpretarea acestora.

Mai remarcăm o tehnică de redactare a unor texte deficitară, prin utilizarea frecventă a normelor de trimitere la norme extrapenale, ceea ce îngreunează și mai mult interpretarea și aplicarea lor în cazuri concrete.

Chiar dacă uneori se impune intervenția legii penale, în multe situații asistăm la un exces de reglementare penală în domeniul economic și cel de afaceri.

Secțiunea a 2-a. Aspecte comune infracțiunilor din domeniul afacerilor

560. Sediul acestor incriminări și sfera valorilor sociale ocrotite sunt extrem de eterogene și, ca atare, identificarea unor elemente comune este mai dificil de realizat.

§1. Obiectul ocrotirii penale

561. *Obiectul juridic generic* al acestor categorii de infracțiuni este ordinea din domeniul afacerilor.

De pildă, prin articolele 271-280³ din Legea nr. 31/1990 s-au prevăzut anumite norme de incriminare menite să protejeze relațiile sociale de afaceri. Prin aceste incriminări s-a urmărit să se asigure stabilitatea mediului de afaceri, buna funcționare a societăților, protecția drepturilor și a intereselor legale ale investitorilor actuali și potențiali, personalului angajat, creditorilor, furnizorilor, clienților, precum și a altor persoane interesate de funcționarea societății.

Aceste norme de incriminare au *caracter special* față de altele prevăzute în Codul penal sau în alte acte normative și se vor aplica în mod prioritar numai în măsura în care faptele respective nu sunt pedepsite mai aspru prin alte legi sau ordonanțe de urgență (de pildă, delapidarea cu consecințe deosebit de grave).

Astfel, potrivit art. 281 din același act normativ, „*Faptele prevăzute în prezentul titlu (este vorba de faptele din titlul VIII al Legii nr. 31/1990 – adăugirea noastră), dacă, potrivit Codului penal sau unor legi speciale, constituie infracțiuni mai grave, se sancționează cu pedepsele prevăzute de acestea*”. În atare situații va fi incident

principiul subsidiarității ca mod de soluționare a concursului de texte (norme) potrivit căruia norma principală devine subsidiară dacă o alta sancționează mai grav fapta concretă.

Obiectul material al acestor infracțiuni există numai în situațiile în care conduita incriminată se îndreptă asupra unei entități materiale.

De pildă, la majoritatea infracțiunilor prevăzute în Legea nr. 8/1996, acesta este indicat în mod explicit sau implicit în conținutul acestor *fapte penale materiale* (de pildă: mărfuri-pirat; operele sau produsele purtătoare de drepturi conexe ori de drepturi sui-generis ale fabricanților de baze de date sau copii ale acestora; programele pentru calculator; operele ori produsele purtătoare de drepturi conexe, operele derivate; opera de creație intelectuală ș.a.).

Nu au obiect material, fiind *infracțiuni formale*, cele descrise în art. 196 alin. (1) lit. a) și în art. 198 alin. (3), ambele din Legea nr. 8/1996.

Cunoașterea obiectului material prezintă importanță la stabilirea existenței sau nonexistenței infracțiunilor materiale, precum și a urmărilor activității infracționale.

Obiectul material nu se confundă cu *mijloacele materiale de probă* (obiectele care conțin sau poartă o urmă a faptei săvârșite, precum și orice alte obiecte care pot servi la aflarea adevărului) sau cu *corpurile delictive* (*corpus delicti*) – mijloacele materiale de probă care au fost folosite sau au fost destinate să servească la săvârșirea unei infracțiuni, precum și obiectele care sunt produsul infracțiunii, așa cum rezultă din dispozițiile art. 197 C. proc. pen.

§2. Subiecții infracțiunii

562. În raport de subiectul activ (persoană fizică sau juridică), infracțiunile pot fi: cu subiect activ *general* (cele care pot fi comise de orice persoană care îndeplinește condițiile generale ale răspunderii penale); cu subiect activ *special (proprii)* – cele la care *autorul* trebuie să aibă o anumită calitate (aceasta reprezintă o cerință constitutivă) la momentul comiterii faptei (de pildă, gestiunea frauduloasă, delapidarea) sau cu subiect activ *unic (in persona propria)* – cele care nu pot fi săvârșite nemijlocit decât de o singură persoană (de exemplu, unele infracțiuni omisive), caz în care aceasta va exclude coautoratul^[1].

Subiectul activ nemijlocit (autor) al acestor infracțiuni este, în regulă generală, necircumstanțiat de text și ca atare nu trebuie să aibă o anume calitate.

Subiectul activ poate fi și persoana juridică în condițiile art. 135 C. pen.

Aceste fapte penale sunt, în principiu, susceptibile de săvârșire în toate formele participației penale – coautorat, instigare, complicitate.

Subiect pasiv este persoana – fizică sau juridică – care suferă un rău de pe urma infracțiunii.

[1] C. DUVAC, în C. DUVAC (coord.), *Drept penal. Partea generală*, 2019, p. 321.

De exemplu, la infracțiunile prevăzute în Legea nr. 8/1996, subiectul pasiv este reprezentat de titularul drepturilor de autor sau al drepturilor conexe acestora.

Pluralitatea de subiecți pasivi în cazul acestor infracțiuni patrimoniale, indiferent de modalitatea concretă de comitere a acestora (în condițiile contextualității sau ale continuității) nu afectează unitatea infracțiune comise care rămâne unică, de acest aspect urmând a se ține seama la individualizarea judiciară a pedepsei.

§3. Locul și timpul săvârșirii faptei penale

563. Locul și timpul săvârșirii acestor fapte penale, de regulă, nu influențează existența infracțiunii sau a unui element circumstanțial agravant sau atenuant, însă ele vor fi avute în vedere de către instanța de judecată în cazurile în care constată că aceste împrejurări au influențat pericolul concret al faptei săvârșite.

§4. Situația premisă

564. Situația premisă există la unele infracțiuni economice sau din domeniul afacerilor (aceasta variază în raport cu specificul fiecărei infracțiuni) și constă în existența unor realități anterioare săvârșirii faptei incriminate și pe fondul cărora se desfășoară acțiunea ilicită.

§5. Latura obiectivă

565. Elementul material al infracțiunilor analizate de regulă este reprezentat prin acțiuni și, uneori, prin inacțiuni.

Conduita incriminată se poate înfățișa sub forma unei singure acțiuni ori a unor acțiuni multiple, dar care nu afectează, în principiu, unitatea de infracțiune (infracțiuni cu conținut alternativ).

Spre exemplu, elementul material (*actus reus*) al infracțiunilor prevăzute în Legea nr. 8/1996 este, de regulă, *alternativ*, existând însă și *infracțiuni cu conținut unic* (de pildă, cele prevăzute în art. 194, art. 195 și art. 197). La infracțiunea prevăzută în art. 197 alin. (1), elementul material este *cumulativ*, respectiv însușirea operei altuia și prezentarea acesteia ca o creație intelectuală proprie.

Există însă și infracțiuni cu conținuturi alternative, tehnică întrebuintată mai des decât în cazul normelor de incriminare prevăzute în Codul penal. Din această perspectivă, credem că în art. 198 și în art. 199 din Legea nr. 8/1996 sunt prevăzute infracțiuni cu conținuturi alternative, astfel încât faptele acolo descrise se vor reține în concurs atunci când au fost comise de către aceeași persoană chiar dacă sunt prevăzute în conținutul unui singur articol, întrucât acțiunile nu sunt fungibile.

În schimb, realizarea prin activitatea concretă ilicită a mai multor modalități normative, din cadrul aceleiași variante tip (de exemplu, art. 198 din Legea nr. 8/1996), de către aceeași persoană, nu determină o pluralitate reală de infracțiuni sub forma

concursei real, unitatea infracțiunii rămânând neschimbată. Ceea ce determină unitatea de încadrare juridică în cazul acestui concurs de texte este *fungibilitatea* actelor descrise în norma de incriminare; fiecare dintre ele se poate substitui celeilalte, prezentând o gravitate abstractă similară, exprimată în aceleași limite de pedeapsă (*termenii alternativi sunt echivalenți din punct de vedere juridic*).

Cerințe esențiale au fost atașate, uneori, conduitei incriminate, iar acolo unde există, acestea devin elemente constitutive ale infracțiunii, fără realizarea cărora fiind exclusă existența acelei fapte penale.

Urmarea imediată diferă în raport cu specificul fiecăreia dintre infracțiunile din acest domeniu, aceasta putând consta, fie într-o stare de pericol, fie într-un rezultat (vătămare sau pagubă).

De pildă, urmarea imediată în cazul faptelor prevăzute în Legea nr. 8/1996 (*infracțiuni de pericol abstract*) constă în crearea unei *stări de pericol* pentru valorile și relațiile sociale protejate.

Această stare de pericol are o existență juridică deosebită de *consecințele subsecvente* ale infracțiunii care exced conținutului constitutiv al acesteia. Uneori acestea pot fi elemente circumstanțiale de agravare în conținutul agravat al unor infracțiuni determinate. De pildă, producerea unor consecințe deosebit de grave la anumite infracțiuni contra patrimoniului sau la unele infracțiuni de serviciu reprezintă o variantă agravată a acestora. Aceste consecințe subsecvente ale infracțiunii (urmări ale urmărilor) nu trebuie confundate cu urmarea imediată (rezultatul) a infracțiunii, deoarece de existența rezultatului depinde existența infracțiunii, în timp ce consecințele deosebit de grave constituie un element circumstanțial de agravare, în lipsa căruia fapta incriminată subzistă în varianta sa tip^[1].

Desigur că infracțiunile relative la dreptul de autor și la drepturile conexe acestuia, chiar dacă sunt unele de pericol pot produce și consecințe păgubitoare, împrejurare pe care legiuitorul o acceptă implicit atunci când în art. 200 din Legea nr. 8/1996 reglementează o cauză specială de reducere a pedepsei referitoare la toate incriminările prevăzute în acest act normativ, incidentă în cazul în care cei care au comis astfel de fapte penale au reparat, până la terminarea cercetării judecătorești în fața primei instanțe, *prejudiciul* cauzat titularului de drepturi. De acest lucru, se va ține seama însă la soluționarea laturii civile a cauzei, potrivit art. 187 și urm. și dispozițiilor din Codul de procedură civilă, întrucât paguba nu reprezintă un element constitutiv la niciuna dintre infracțiunile examinate.

La unele infracțiuni, *legătura de cauzalitate* rezultă din însăși materialitatea faptelor – *ex re* –, iar la altele *nex-ul* cauzal dintre acțiune și consecință trebuie dovedit.

[1] C. DUVAC, în *Tratat de drept penal. Partea specială (Tratat)* de GHE. DIACONESCU, C. DUVAC, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 415.

§6. Latura subiectivă

566. În cele mai multe cazuri infracțiunile economice sau din domeniul afacerilor se săvârșesc cu *intenție*, în ambele modalități ale acesteia – *directă* sau *indirectă*.

Scopul și mobilul, ca elemente ale laturii subiective, nu prezintă relevanță juridică pentru existența infracțiunii, în cele mai multe cazuri, dar de acestea se va ține seama la individualizarea represiunii penale.

Acolo unde a fost instituită o cerință relativă la scop, aceasta va califica intenția care nu va putea fi decât directă.

Spre exemplu, la infracțiunile prevăzute în art. 193, art. 198 și art. 199, toate din Legea nr. 8/1996, este prevăzută o *cerință esențială* relativă la *scop* care califică *intenția* și care nu poate fi decât *directă*. În aceste cazuri, scopul are sens de finalitate, nu de rezultat, nefiind necesar pentru consumarea infracțiunii ca acesta să se realizeze, fiind suficient să se facă dovada că a fost urmărit în momentul comiterii faptei concrete.

În schimb, dispozițiile art. 280¹ din Legea nr. 31/1990 incriminează transmiterea fictivă a părților sociale sau a acțiunilor deținute într-o societate, în scopul (în sens de destinație) sustragerii de la urmărirea penală ori în scopul îngreunării acesteia. Existența infracțiunii presupune să existe o transmitere a părților sociale sau a acțiunilor, transmiterea să fie fictivă și persoana care a efectuat transmiterea părților sociale sau a acțiunilor să fi săvârșit anterior o infracțiune în legătură cu activitatea societății, în forma consumată sau a tentativei. Transmiterea fictivă a părților sociale sau a acțiunilor trebuie să fie efectuată în scopul sustragerii de la urmărirea penală sau în scopul îngreunării acesteia, cerință care trebuie îndeplinită în strânsă legătură cu latura obiectivă a infracțiunii, întrucât indică destinația obiectivă a actului de transmitere și nu finalitatea subiectivă a acestuia. Infracțiunea prevăzută în art. 280¹ din Legea nr. 31/1990 poate fi comisă în intervalul de timp până la trimiterea în judecată pentru infracțiunea săvârșită anterior în legătură cu activitatea societății, indiferent dacă, la data transmiterii părților sociale sau a acțiunilor, urmărirea penală pentru infracțiunea săvârșită anterior în legătură cu activitatea societății a început sau nu ori dacă acțiunea penală a fost sau nu pusă în mișcare împotriva persoanei care a efectuat transmiterea fictivă^[1].

§7. Forme. Modalități. Sancțiuni

567. a) Forme. *Actele pregătitoare*, deși posibile, nu intră sub incidența legii penale în lipsa unor dispoziții legale în acest sens.

Tentativa este posibilă și este sancționată numai atunci când este prevăzut explicit acest lucru.

Desigur, actele preparatorii și tentativa nu sunt posibile la infracțiunile omisive, la cele din culpă ori praeterintenționate.

[1] I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 938/2013, www.scj.ro.

Consumarea infracțiunilor economice sau din domeniul afacerilor intervine în momentul apariției urmării imediate.

Epuizarea ca formă de săvârșire se poate întâlni și la unele infracțiuni economice sau din domeniul afacerilor cu durată de consumare – continue, continuate, cazuri în care acestea se vor epuiza, după caz, la data încetării acțiunii sau inacțiunii ori la data comiterii ultimei acțiuni sau inacțiuni.

b) Modalități. Majoritatea infracțiunilor economice sau din domeniul afacerilor prezintă mai multe *modalități normative* în raport de modul în care se înfățișează acțiunea sau inacțiunea incriminată, cărora le pot corespunde în concret o varietate de *modalități de fapt* de care se va ține seama la individualizarea judiciară a pedepsei.

c) Sancțiuni. Limitele speciale ale pedepselor prevăzute pentru infracțiunile economice sau din domeniul afacerilor variază în funcție de natura acestora și de consecințele pe care le-au generat.

§8. Aspecte procesuale

568. La majoritatea infracțiunilor economice sau din domeniul afacerilor acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

La unele infracțiuni care prezintă un pericol social abstract mai scăzut acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. Aceasta trebuie să fie introdusă în termen de 3 luni din ziua în care persoana vătămată a aflat despre săvârșirea faptei.

În principiu, urmărirea penală și judecata acestor fapte penale se realizează potrivit regulilor de procedură obișnuite.

Competența materială de soluționare a acțiunilor în despăgubiri formulate de Agenția Națională de Administrare Fiscală, prin direcțiile generale regionale ale finanțelor publice, împotriva administratorului unei societăți înregistrate în registrul comerțului, în situația în care s-a dispus achitarea acestuia pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute în art. 6 din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, cu modificările ulterioare, revine instanței civile^[1].

^[1] I.C.C.J., Compl. RIL, dec. nr. 7/2018 (M. Of. nr. 495 din 15 iunie 2018).